

Beloning zelfstandigen stijgt sneller

Zelfstandigen profiteren nu sterker van economische groei dan werknemers

Inhoud

Inleiding

Het aandeel van werkenden met een flexibele arbeidsrelatie is de afgelopen decennia flink toegenomen: er zijn anno 2018 veel meer Nederlanders als zelfstandige, oproepkracht of uitzendkracht aan het werk, terwijl het aandeel werkenden met een vast contract sterk is afgenomen. Vooral zelfstandig ondernemerschap geeft meer onzekerheid over de lengte van de relatie met de opdrachtgevers en over de hoogte van de beloning. Na de start van de Grote Recessie gaven individuele zelfstandigen aan dat hun beloning flink was gedaald, terwijl de beloning voor werknemers redelijk op peil bleef. Was dit gemiddeld daadwerkelijk het geval? En profiteren zij momenteel ook relatief meer van de sterke economische groei?

Op deze vragen proberen wij aan de hand van macro-economische statistieken antwoord te geven. We kijken met een conjuncturele bril wat de flexibilisering teweeg heeft gebracht. Hoe kwamen zelfstandigen en werknemers de crisis door en hoe zijn ze er nu weer uit gekomen? We kijken daarbij naar de crisisperiode 2008-2013 en de herstelperiode van 2014 tot nu (t/m 1^e kwartaal 2018). Hoe verschillend ontwikkelt de beloning van zelfstandigen en werknemers zich nu de arbeidsmarkt krappert aan het worden is?

We bezien hiertoe de totale beloning (voor de vergelijkbaarheid inclusief premies voor sociale verzekeringen en pensioenpremies) die naar de twee groepen gaat en laten per periode zien in hoeverre de werkgelegenheid, de lengte van de werkweek en de beloning per gewerkt uur zich anders ontwikkelen. Onder zelfstandigen verstaan wij de zzp'er (zoals een bouwvakker) die zijn eigen arbeid aanbiedt, de zzp'ers die producten verkoopt (zoals de webshopverkoper) als soms ook de zelfstandige met een groot of klein personeelsbestand die producten of diensten (zoals de machinebouwer in een familiebedrijf) aanbiedt. Uitzondering vormt de directeur-groootaandeelhouder. Die reken we door het gebruik van de Arbeidsrekeningen tot de werknemers, omdat zij zichzelf loon uitbetalen.

Inhoudsopgave

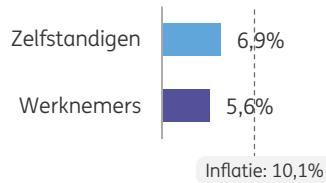
Conclusie	3
Aandeel zelfstandigen structureel sterk gestegen	4
Beloning beter vergelijkbaar door per uur te kijken	5
Totale beloning	
Crisis remde als eerste totale beloning van zelfstandigen	6
Nu groeit de totale beloning vooral onder zelfstandigen	7
Aantal werkenden	
Werknemers maken nu inhaalslag in werkgelegenheid	8
Aantal gewerkte uren per persoon	
Werktijd zelfstandigen volatieler	9
Beloning per uur	
Zelfstandigen profiteren eerder en sterker in beloning per uur	10
Ondanks hoger risico verdient zelfstandige minder per uur	11
Aanpak en data	12
Colofon	
Bronnen	13
Meer weten?	14

Conclusie: Beloning zelfstandigen stijgt sneller dan van werknemers

2009 – 2013
(crisis)

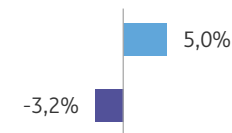
In de crisisjaren bleef de totale beloning voor beide groepen achter bij de inflatie...

Ontwikkeling totale beloning

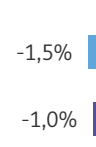
... terwijl werknemers hun baan verloren, begonnen meer mensen voor zichzelf ...

Ontwikkeling aantal werkenden

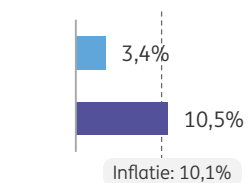
...en de gemiddelde werkweek werd korter voor beide groepen...

Ontwikkeling gemiddelde aantal gewerkte uren per persoon

... terwijl de ontwikkeling van de beloning per uur van zelfstandigen ver achterbleef bij werknemers

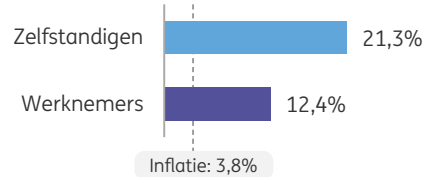
Ontwikkeling gemiddelde beloning per uur

2014 – nu
(herstel)

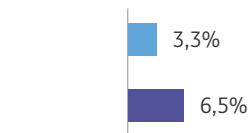
In de huidige groeiperiode versnelt vooral de totale beloning van zelfstandigen...

Ontwikkeling totale beloning

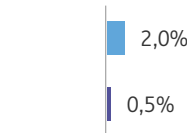
...hoewel de werkgelegenheid onder werknemers sneller groeit...

Ontwikkeling aantal werkenden

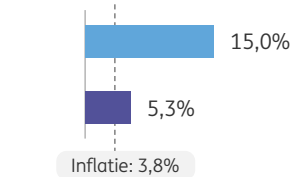
...en beide groepen maar vooral zelfstandigen hun werkweek verlengen ...

Ontwikkeling gemiddelde aantal gewerkte uren per persoon

... stijgt de beloning per uur voor zelfstandigen veel sneller dan voor werknemers

Ontwikkeling gemiddelde beloning per uur

Bron: CBS, bewerking ING Economisch Bureau

Het aandeel zelfstandigen onder werkenden is sinds de crisis van 2008 gestegen van 14% naar 17%. Voor de 'werkenden' betekent het dat een grotere groep onzekerheid heeft over de eigen beloning. Anderzijds betekent het dat ze ook sneller kunnen profiteren van groei. Vanuit het perspectief van bedrijven als

'werkgever' (of 'opdrachtgever') geeft de beschikbaarheid van extra zelfstandigen meer ruimte om mee te ademen met de conjunctuur. Dat was prettig tijdens crisis en dat zal bij een volgende recessie nog meer het geval zijn. Nu er veel krapte is in de markt zullen werkgevers echter merken dat hun kosten ook

sneller stijgen bij een opgaande conjunctuur. Zelfstandigen schroeven hun tarieven namelijk sneller omhoog dan werknemers hun beloning zien stijgen. Als de arbeidsmarkt nog krappere wordt, dan zullen zelfstandigen snel een groter deel van de koek opeisen.

1.1 Aandeel zelfstandigen in het aantal werkenden

Aandeel zelfstandigen structureel sterk gestegen

Structurele toename van het aandeel zelfstandigen

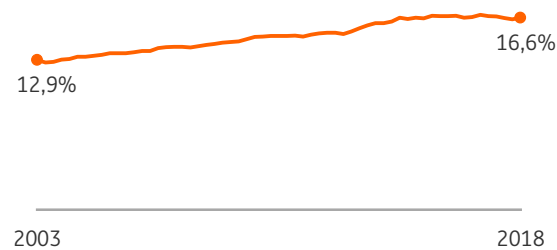
In vergelijking met een aantal decennia geleden werken Nederlanders vaker als zelfstandige in plaats van in een traditionele werknemersrelatie met een vast contract. Inmiddels gaat het om een kleine 17% van de werkenden, waarvan bijna driekwart (74%) zelfstandige zonder personeel is. Voor toegenomen zelfstandigheid bestaat een aantal mogelijke oorzaken. Werkgevers geven aan dat **beleid** een belangrijke oorzaak is voor de populariteit van het gebruik van zelfstandigen. Empirisch onderzoek wijst indirect ook in die richting ([Bosch et al., 2012](#); [Donker van Heel et al.](#); [Van Es en Van Vuuren](#); [Euwals et al.](#); [Scheer et al.](#)). Voor zelfstandigen zijn er bijvoorbeeld **fiscale voordelen** zoals de zelfstandigenaftrek en mkb-winstvrijstelling en ontheffing van verplichting tot sparen of verzekeren voor ziekte of pensioen, waardoor zij voor opdrachtgevers goedkoper kunnen zijn.

Empirisch onderzoek is niet eenduidig over oorzaken

Aan het begin van de 21^e eeuw was er aantal relevante beleidswijzigingen zoals de Verklaring Arbeidsrelatie, maar in de afgelopen jaren is er weinig veranderd ([De Beer](#)). Wat dat betreft is de langdurige stijging van zelfstandigheid niet gemakkelijk te verklaren. Empirisch onderzoek is dan ook niet eenduidig en kan maar een klein deel (vaak slechts een kwart) van de stijging verklaren. Daarbij speelt dat een aantal factoren moeilijk in modellen te vangen is.

Aandeel zelfstandigen en flexibele arbeidsrelaties structureel toegenomen

Aandeel zelfstandigen in het aantal werkenden, seizoensgecorrigeerd

Bron: CBS, bewerking ING Economisch Bureau

Wereldwijde ontwikkelingen ook mogelijk relevant

Onder moeilijk te kwantificeren oorzaken vallen **mondialisering** en **technologische** ontwikkelingen: bedrijven hebben daardoor meer behoefte aan een flexibele schil die zich snel aanpast aan nieuwe marktomstandigheden. De inzet van zelfstandigen faciliteert dat. Enquêtes onder bedrijven laten productiefunctuaties (**conjunctuur** of seizoenseffecten) als belangrijk motief zien om met zelfstandigen (zonder personeel) in zee te gaan. Empirisch onderzoek is echter ook op dit punt niet overtuigend ([De Beer](#); [Donker van Heel et al.](#); [Scheer et al.](#)).

Dat geldt ook voor de afgenomen **onderhandelingsmacht** van arbeid en in het bijzonder de afgenomen rol van vakbonden.

Ook de sterkere groei van bedrijfstakken die relatief vaak zelfstandigen inschakelen, door gewijzigde consumentenvoorkeuren en technologische ontwikkelingen, wordt als oorzaak genoemd. Volgens empirisch onderzoek verklaart dit echter maar een beperkt deel van de stijging van ondernemerschap. ([Hoekstra et al.](#); [Scheer et al.](#)).

Bevolkingsontwikkeling en sociale normen spelen waarschijnlijk ook mee

Verandering van de **bevolkingssamenstelling** lijkt wel een oorzaak van de verzelfstandigingstrend. Zo is het aandeel ouderen en hoogopgeleiden onder werkenden gestegen. Omdat zij vaker kiezen voor zzp-schap verklaart dit ook deels de stijging van het zelfstandig ondernemerschap ([Hoekstra et al.](#); [Bosch et al., 2012](#)). Nederlanders zijn daarnaast mogelijk positiever gaan denken over zelfstandigheid: het is normaler geworden en sluit aan bij gestegen behoefte aan autonomie ([De Beer](#)).

Daarnaast heeft de recente crisis waarschijnlijk ook voor een tijdelijk opwaarts effect gezorgd, toen werklozen noodgedwongen als zelfstandige werk probeerden te vinden.

1.2. Aanpak en leeswijzer

Beloning beter vergelijkbaar door per uur te kijken

Waaruit bestaan de beloningen?

Voor de groep werkenden en de subgroepen zelfstandigen en werknemers geldt dat hun totale som aan beloningen als volgt kan worden uitgesplitst.

$$\begin{aligned} \text{Totale beloning} = \\ & \text{aantal werkenden} \\ & \times \text{aantal gewerkte uren per persoon} \\ & \times \text{beloning per uur} \end{aligned}$$

We lopen de ontwikkelingen van deze verschillende onderdelen van de beloningen langs. Omdat zelfstandigen en werknemers andere voorkeuren kunnen hebben voor de lengte van hun werkweek baseren we onze eindconclusie op de **beloning per gewerkt uur**.

Omdat een euro naar verloop van tijd minder waard wordt, zetten we de totale beloning en de beloning per uur af tegen de inflatie, de stijging van het algemene prijspeil voor consumenten. Daarmee ontstaat een beeld van de mate waarin de reële beloningen zijn gestegen of gedaald. Zie voor gebruikte data en definities pagina 12.

Wat doet kabinet met de verzelfstandiging?

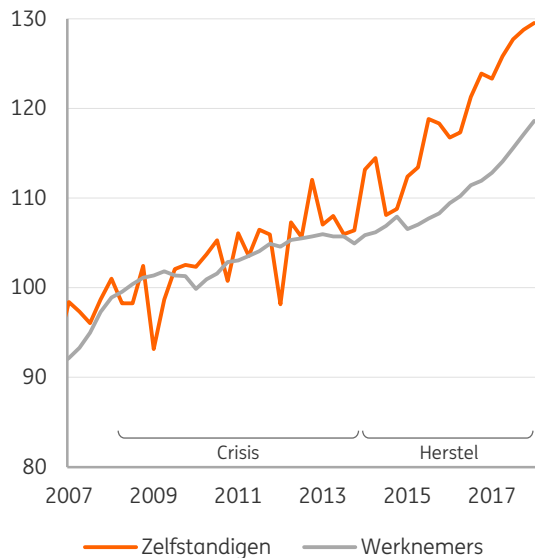
Het kabinet Rutte III beoogt schijnzelfstandigheid tegen te gaan, duidelijkheid te scheppen over de status van zelfstandigheid en de verzekeringsgraad voor arbeidsongeschiktheid onder zelfstandigen te verhogen. Hoe het dit precies gaat doen en in welke mate hierbij het succesvol zal zijn is nog niet op elk onderdeel duidelijk. De meeste maatregelen waaraan het kabinet denkt werken in de richting van het remmen van verzelfstandiging, onder meer via het [verkleinen van de fiscale verschillen](#) met werknemerschap. Hiervoor moet vooral een nieuwe Wet Deregulering Beoordeling Arbeidsrelaties zorgen. Verder zijn nieuwe pensioenafspraken relevant, maar daarvoor heeft het kabinet de bal in eerste instantie bij werkgevers en werknemers gelegd. Als het [regeerakkoord](#) wordt uitgevoerd zal in ieder geval de zelfstandigenaftrek worden verlaagd. Daarnaast lijkt op grond van uurtarieven een deel van de zelfstandigen te worden aangemerkt als schijnzelfstandige, en dus als werknemer beschouwd.

2.1. Totale beloning

Crisis remde als eerste totale beloning van zelfstandigen

Totale beloning = (2.1)
 aantal werkenden (2.2)
 x aantal gewerkte uren per persoon (2.3)
 x beloning per uur (2.4)

Diepere dip totale beloning voor zelfstandigen tijdens crisis, maar grotere stijging tijdens herstel
 Totale beloning, seizoensgecorrigeerde index, 2008=100

Bron: CBS, bewerking ING Economisch Bureau

Totale beloning van zelfstandigen werd als eerste geraakt door de crisis...

Zelfstandigen hebben vaak eerder dan werknemers last van een recessie. Zo ook in 2008 en 2009, toen de totale beloning van zelfstandigen een eerste flinke daling onderging. Dit terwijl de totale beloning van werknemers nog een aantal kwartalen door steeg. Over de crisisperiode tot en met 2013 gezien is de totale beloning van beide groepen weliswaar nominaal gestegen, maar in vergelijking met de stijgingen van daarvoor was sprake van een flinke afzwakking. Bovendien hebben met name zelfstandigen perioden gekend waarin zij samen beduidend minder verdienden dan vóór de crisis, zoals in de eerste kwartalen van 2009 en 2012.

...en toen de crisis aanhield stagneerde ook de totale beloning van werknemers.

Nederland ging de crisis in met een overspannen arbeidsmarkt. Werkgevers hadden moeite geschikt personeel te vinden en waren bang dat zij na de neergang moeilijk ontslagen personeel konden terugkrijgen. Zodoende hielden werkgevers lang vast aan hun personeel en liep de werkloosheid traag (in vergelijking met de krimp van het bbp) op. Dat was mogelijk door grote financiële buffers en overheidsregelingen (zoals de werktijdverkorting en deeltijd-ww). In combinatie met het feit dat afgesloten cao's en contracten nog een tijd geldig

waren, zorgde dit ervoor dat de crisis aanvankelijk nauwelijks als daling in de totale beloning van werknemers te zien was.

Naar verloop van tijd bleek de crisis langduriger dan gehoopt. Al het personeel vasthouden was geen optie meer en onder werknemers volgden ontslagen. En ook de loononderhandelingspositie van werknemers werd zwak. In sommige gevallen maakten werknemers zelfs loonoffers. Dit is vrij uitzonderlijk: gegeven de afspraken in contracten en cao's is sprake van neerwaartse rigiditeit in de lonen van werknemers.

Voor zelfstandigen gold dat aan het begin van de crisis de vraag naar hun producten en diensten direct terugliep. Om toch opdrachten binnen te halen moesten zij snel hun tarieven verlagen. Dat had snel gevolgen voor hun totale beloning.

Gemiddelde groei totale beloning op jaarbasis voor beide groepen positief in crisisjaren, maar wel beduidend lager dan in de periode ervoor

	2000-2008	2009-2013	2014-nu
Zelfstandigen	3,9%	1,3%	4,6%
Werknemers	4,3%	1,1%	2,8%
Alle werkenden	4,3%	1,1%	3,1%

Bron: CBS, bewerking ING Economisch Bureau

2.1. Totale beloning

Nu groeit de totale beloning vooral onder zelfstandigen

$$\begin{aligned}
 \text{Totale beloning} &= && (2.1) \\
 &\text{aantal werkenden} && (2.2) \\
 &\times \text{aantal gewerkte uren per persoon} && (2.3) \\
 &\times \text{beloning per uur} && (2.4)
 \end{aligned}$$

In opgaande fase profiteren zelfstandigen sneller

In de opgaande fase van de economie gebeurt het omgekeerde met de beloningen als in de neergang. Werkgevers trekken bij voorzichtig aantrekkende omzetverwachtingen niet direct nieuw personeel aan of gooien direct de lonen omhoog. Zij laten hun werknemers liever eerst meer uren werken, zetten daarna pas flexibele arbeid en soms vaste contracten in alvorens (meer) loonstijgingen aan te bieden. Immers zijn deze beslissingen in een latere neergaande fase lastig weer om te draaien.

Zelfstandigen merken daarentegen direct in de markt dat er meer opdrachten zijn en ruimte ontstaat voor tariefstijgingen.

In Nederland werd vanaf 2014 het herstel weer duurzaam ingezet, vooral toen de huizenmarkt echt begon op te krabbelen. Direct steeg de totale beloning van zelfstandigen een stuk harder dan die van werknemers. Ten opzichte van 2008 ligt de totale beloning van zelfstandigen nu (2018 Q1) 30% hoger, die van werknemers 19%. Ter vergelijking, het algemene prijspeil (CPI) lag 14% hoger, dus beide groepen zijn er gemiddeld reëel op vooruit gegaan.

2009 – nu
(crisis + herstel)

Totale beloning sinds 2008 gestegen, vooral onder zelfstandigen...

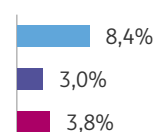
Ontwikkeling totale beloning

Inflatie: 14,4%

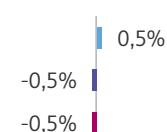
...doordat flink meer mensen werken

Ontwikkeling aantal werkenden

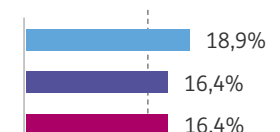
...die gemiddeld ongeveer even lang werken

Ontwikkeling gemiddeld aantal gewerkte uren per persoon

...terwijl de uurbeloning van zelfstandigen harder steeg

Ontwikkeling gemiddelde beloning per uur

Inflatie: 14,4%

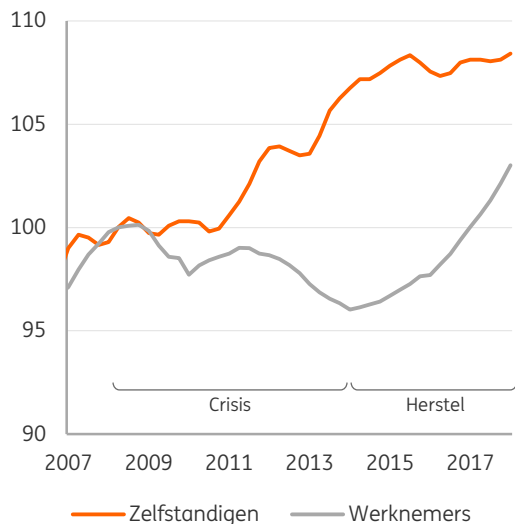
Bron: CBS, bewerking ING Economisch Bureau

Werknemers maken nu inhaalslag in werkgelegenheid

Totale beloning = (2.1)
aantal werkenden (2.2)
 x aantal gewerkte uren per persoon (2.3)
 x beloning per uur (2.4)

Werkgelegenheidsdaling onder werknemers in crisis terwijl opwaartse trend onder zelfstandigen afvlakte; werknemers maken nu inhaalslag

Werkzame personen, seizoensgecorrigeerde index, 2008=100

Bron: CBS, bewerking ING Economisch Bureau

Inmiddels veel meer werknemers en zelfstandigen aan het werk dan vóór de crisis

De stijging van de totale beloningen van vooral de herstelperiode komen deels doordat er weer meer mensen aan de slag zijn gegaan. Er zijn ruim 8% meer zelfstandigen aan het werk dan in 2008 en 3% meer werknemers, onder meer door bevolkingsgroei en verhoging van de AOW-leeftijd.

Werkgelegenheid daalde onder werknemers in crisis terwijl stijging onder zelfstandigen enkel afvlakte

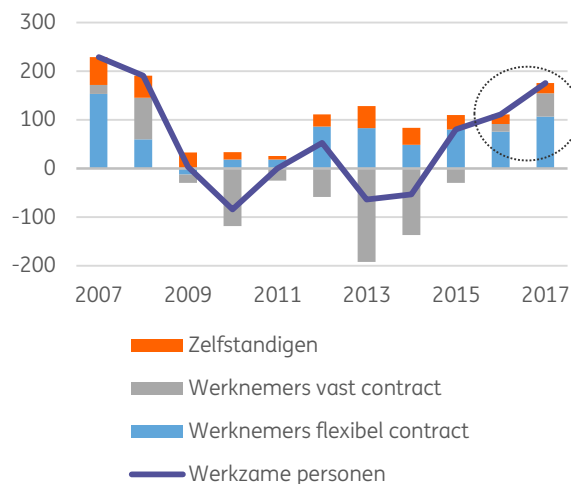
Met tijdelijke onderbrekingen zette de sterke stijging van het aantal zelfstandigen in de afgelopen tien jaar door. Het aantal werknemers daarentegen dipte in het tweede kwartaal van 2014 4% onder het niveau van 2008. Een deel van de werknemers dat hun baan verloor is al dan niet noodgedwongen als zelfstandige gaan werken en heeft daarmee bijgedragen aan de stabilisering van het aantal zelfstandigen.

Aantal zelfstandigen steeg eerder, maar het aantal werknemers maakt nu een inhaalslag

Sinds 2014 zijn werknemers qua werkgelegenheid met een flinke inhaalslag bezig. Aanvankelijk ging zij vooral een flexibel contract aan, terwijl in de afgelopen kwartalen ook vaste contracten weer in opkomst zijn. Het verder aantrekken van de economie heeft er zelfs weer voor gezorgd dat het aantal zelfstandigen is gestagneerd.

Vaste contract recent weer flink in opkomst

Verandering aantal werkzame personen, bijdragen naar arbeidsrelatie, in duizenden

Bron: CBS*, bewerking ING Economisch Bureau

*Bron anders dan in figuur links ([Arbeidsrekeningen](#)), namelijk de [Enquête BeroepsBevolking](#)

:

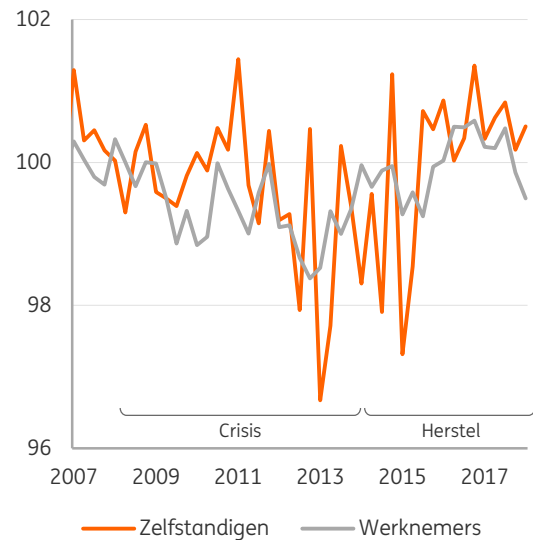
2.3. Aantal gewerkte uren per persoon

Werktijd zelfstandigen volatieler

Totale beloning =	(2.1)
aantal werkenden	(2.2)
x aantal gewerkte uren per persoon	(2.3)
x beloning per uur	(2.4)

Werkduur zelfstandigen volatieler maar per saldo weer op niveau van 2008

Gemiddelde aantal gewerkte uren, seizoensgecorrigeerde index, 2008=100

Gemiddelde werkweek van zelfstandigen volatieler, maar grosso modo vergelijkbaar met werknemers

Het aantal uren dat zelfstandigen en werknemers gemiddeld werkten volgde tijdens de crisis min of meer een vergelijkbare ontwikkeling. Het patroon van zelfstandigen was wel een stuk volatieler. Vooral in de slechtste kwartalen werkten zelfstandigen een noemenswaardig aantal uur minder.

In de groeiperiode zien we nu dat zelfstandigen er gemiddeld voor kiezen om hun aantal werkuren iets meer op te krikken dan werknemers. Voor veel werknemers ligt het aantal te werken uren contractueel vast. Bij hen zijn het vooral de overuren die kunnen fluctueren met de economische opgang, en daar hebben zij minder zeggenschap over dan zelfstandigen.

Bron: CBS, bewerking ING Economisch Bureau

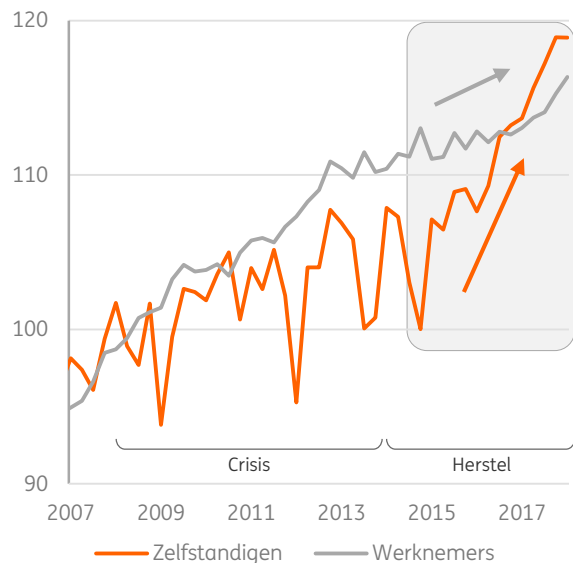
2.4. Beloning per uur

Zelfstandigen profiteren eerder en sterker in beloning per uur

Totale beloning = (2.1)
 aantal werkenden (2.2)
 x aantal gewerkte uren per persoon (2.3)
 x **beloning per uur** (2.4)

Grotere klap van crisis in beloning per uur voor zelfstandigen, maar nu juist sterkere stijging

Gemiddelde beloning per gewerkt uur, seizoensgecorrigeerde index, 2008=100

Bron: CBS, bewerking ING Economisch Bureau

Zelfstandigen harder geraakt door crisis

In het eerste kwartaal van 2009 lag de beloning per uur van zelfstandigen 5% lager dan gemiddeld in 2008. Vervolgens trad drie jaar van flink tariefherstel op, maar in 2012, toen de economie opnieuw terugviel, werden zelfstandigen wederom hard in hun portemonnee geraakt.

...en ook eerder

Werknemers voelden de crisis wat later. Hun beloning per uur stagneerde pas vanaf de tweede helft van 2009. Van een duidelijke daling was nooit echt sprake. De beloning per uur van werknemers stagneerde hooguit. Een 'dubbele dip' zoals bij de zelfstandigen is er ook nooit geweest. Eind 2011 zette de beloning per uur van werknemers weer een stijging in.

Zelfstandigen profiteren sneller en meer van economische groei

Toen de tweede dip eind 2014 voorbij was steeg de beloning voor zelfstandigen weer. Vooral sinds het begin van 2016 stijgt het inkomen van zelfstandigen een stuk harder dan van werknemers. Werknemers zagen in de herstelperiode een beloningsontwikkeling die gematigder was dan vóór de crisis: hun uurbeloning groeit pas enkele kwartalen met precisissnelheid.

De cumulatieve ontwikkeling van de beloning per gewerkt uur die werknemers hebben ontvangen is geruime tijd boven die van zelfstandigen gebleven. Pas in de tweede helft van 2016 is die gelijkgetrokken door de steilere ontwikkeling die zelfstandigen in 2015-2017 hebben gezien. Nu de economie boven potentieel groeit, is het de verwachting dat de beloning per gewerkt uur nog een tijd harder blijft groeien dan die van werknemers.

Trend naar meer zelfstandigen heeft kleine invloed op ontwikkeling van gemiddelde beloning per uur

De gemiddelde beloning per uur van alle werkenden ligt nu 16,4% hoger dan in 2008. De beloning per uur is voor zelfstandigen *gemiddeld* echter lager dan voor werknemers (zie ook volgende pagina). Het zou dus kunnen dat het gestegen aandeel zelfstandigen de ontwikkeling van de gemiddelde beloning per uur van alle werkenden heeft gedrukt. Daarom hebben we gekeken wat er was gebeurd als het aandeel zelfstandigen (in het aantal gewerkte uren) sinds 2008 constant was gebleven. Dan zou dat de gemiddelde beloning per uur van alle werkenden nu 16,7% hoger liggen dan in 2008. Een klein verschil met de daadwerkelijke stijging van 16,4% dus. Voor dit gedachte-experiment hebben wij verondersteld dat de stijging van het aandeel zelfstandigen op zichzelf geen effect heeft gehad op de beloning per uur van beide groepen.

2.4. Beloning per uur

Ondanks hoger risico verdient zelfstandige minder per uur

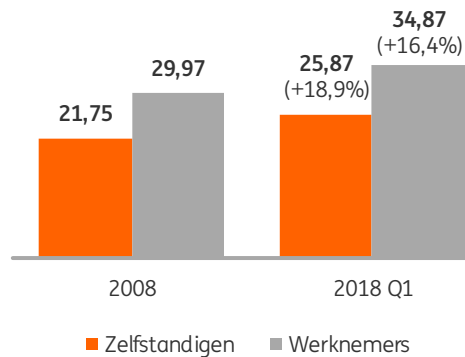
Totale beloning =	(2.1)
aantal werkenden	(2.2)
x aantal gewerkte uren per persoon	(2.3)
x beloning per uur	(2.4)

Zelfstandigen verdienen gemiddeld minder per uur

Dat de beloning van zelfstandigen nu harder stijgt dan die van werknemers wil niet zeggen dat de eerste groep ook meer verdient. Net als voor de crisis in 2008 verdienen zelfstandigen duidelijk minder per uur: begin 2018 26 euro tegenover 35 euro voor werknemers.

Werknemers verdienen gemiddeld per gewerkt uur nog steeds meer dan zelfstandigen

Gemiddelde beloning per gewerkt uur, in euro's, seizoensgecorrigeerd

Bron: CBS, bewerking ING Economisch Bureau

Bruto/netto-traject en behoefte aan autonomie reden voor lagere beloning ondanks hoger risico

Zelfstandigen lopen meer financieel risico dan werknemers. Dat is op individueel niveau zo, maar ook gemiddeld, gezien de hogere volatiliteit van de gemiddelde uurbeloning. Voor dit grotere risico worden zelfstandigen niet beloond met meer euro's per uur.

Verklaringen hiervoor kunnen zijn:

- **Belastingen en premies:** Netto zullen de beloningsverschillen kleiner zijn dan bruto. Dit omdat zelfstandig ondernemerschap minder belasting en premie betalen en vanwege de progressiviteit van het belastingstelsel (zodat lage bruto-inkomens procentueel minder betalen). Ook een combinatie daarvan speelt mee, omdat zelfstandigen door aftrekposten sneller recht hebben op toeslagen.
- **Voorkeuren:** Vrijheid en/of onafhankelijkheid wordt door zzp'ers genoemd als het belangrijkste startmotief ([Rijksoverheid](#)). Dat kan een dermate belangrijke drijfveer zijn dat zelfstandigen daarvoor inkomen willen inleveren. Zo bleek in het verleden dat financiële overwegingen voor slechts 1% tot 6% van de ondervraagden het belangrijkste verzelfstandigingsmotief was.

Samenstellingseffect verklaart niveauverschil waarschijnlijk niet

Niveau- en ontwikkelingsverschillen in beloning tussen zelfstandigen en werknemers kunnen zijn gedreven

door samenstellingseffecten, niet alleen door conjuncturele ontwikkelingen. Wij achten het echter onwaarschijnlijk dat dit een grote rol speelt. Sterker nog, zelfstandigen zijn vaker man, gemiddeld ouder en hoger opgeleid dan werknemers ([Rijksoverheid](#)). Om die reden zou je eigenlijk verwachten dat zelfstandigen per uur meer verdienen dan werknemers.

Samenstellingseffect verklaart inhaalslag waarschijnlijk ook niet

Wij checkten expliciet in hoeverre ontwikkelingen van opleidingsniveau en de mate waarin de groepen in andere bedrijfstakken zijn gaan werken de inhaalslag van zelfstandigen in de beloning per uur verklaren. Zelfstandigen zijn vaker gaan werken in bedrijfstakken waar slechter betaald wordt. De beloning van zelfstandigen zou nu zonder sectorale verschuivingen sinds 2008 echter slechts 1 cent (0,01%) hoger zijn geweest. En weliswaar is het aandeel hoogopgeleiden iets sterker gestegen onder zelfstandigen dan onder werknemers. Maar hoogopgeleide zelfstandigen blijken (absoluut en relatief) een groter verschil in beloning per uur met werknemers dan lager opgeleiden te hebben. Het effect is voor de hele groep is daarmee per saldo zelfs negatief en kan dus de inhaalslag ook niet verklaren.

Nota bene, wij werkten met macrostatistieken. Om helemaal te begrijpen hoe de verschillen tot stand komen is onderzoek met microdata nodig.

3. Aanpak en data

Aanpak en data

Welke beloning?

We vergelijken de **totale beloning** voor werknemers met het **gemengde inkomen** van zelfstandigen. De bruto beloning van werknemers is het totaal van lonen en sociale premies ten laste van werkgevers en werknemers, zoals voor pensioen en verzekering van arbeidsongeschiktheid, werkloosheid en ziekte, in geld of in natura. Het gemengd inkomen van zelfstandigen, ondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid, bestaat uit winst en loon die in de hoedanigheid van ondernemer zijn verdiend als ook in mindere mate inkomen uit verhuur van woningen en het inkomen dat verdiend wordt in de grijze en illegale economie.

De gebruikte beloningen zijn **nominaal** en zijn dus niet gecorrigeerd voor prijsstijgingen. Omdat mensen met verschillende arbeidsrelaties andere voorkeuren kunnen hebben voor de lengte van hun werkweek kijken we voor onze eindconclusie naar het **inkomen per gewerkt uur**.

We gebruiken **seizoenscorrecties**, omdat we geïnteresseerd zijn in de onderliggende ontwikkeling in plaats van de echte kwartaal-op-kwartaal-fluctuaties die bijv. door weersinvloeden en fiscaliteit gedreven kunnen zijn.

Hoe gecheckt voor samenstellingseffecten?

We stelden het aandeel (van bedrijfstakken en opleidingsniveaus) onder zelfstandigen en onder werknemers op het niveau van 2008 en vermenigvuldigden deze met de beloning per uur van nu, om tot een gewogen hypothetische uurbeloning per groep te komen. De uitkomst vergeleken wij met de huidige beloning. Hierbij zijn de relatieve verschillen in gemiddeld beloning per uur naar bedrijfstak in 2018 gelijk verondersteld aan de relatieve verschillen in de [gemiddelde inkomens als zelfstandige](#) uit 2016. Voor relatieve beloning naar opleidingsniveaus gebruikten we het [gemiddeld persoonlijk primair inkomen](#).

Zijn de cijfers wel vergelijkbaar?

De beloning zoals zelfstandigen en werknemers die zelf ervaren zijn niet één-op-één vergelijkbaar. Omdat zelfstandigen en werknemers fiscaal verschillend worden belast, en daarom de netto-beloningen kunnen verschillen bij een gelijke brutobeloning, gaan we uit van **brutobeloningen**.

De arbeidsduur die nodig is voor de beloning per uur betreft het **daadwerkelijk gewerkte aantal uren** en is conceptueel daarmee gelijk voor beide groepen, maar wordt voor werknemers en zelfstandigen wel **verschillend gemeten**. De gewerkte uren van werknemers worden berekend door de overeengekomen uren plus de betaalde en onbetaalde overuren te verminderen met feitelijk niet gewerkte betaalde uren, zoals wegens ziekteverzuim, zwangerschaps- en bevallingsverlof, stakingen, weerverlet, ouderschapsverlof of kort verzuim.

Voor berekeningen gebruiken wij de [Arbeidsrekeningen](#), [Sectorrekeningen](#) en [Kwartaalrekeningen](#). De arbeidsrekeningen zijn een integratiekader waarbinnen verschillende bronnen met elkaar worden geconfronteerd. Het gaat om nationale rekeningen, de [Enquête Beroepsbevolking](#), de [Statistiek Werkgelegenheid en Lonen](#), de satelliet zelfstandige ondernemers en het [Stelsel van Sociaal-statistische Bestanden](#). Het aantal gewerkte uren van zelfstandigen wordt voornamelijk bepaald op basis van de [Enquête Beroepsbevolking](#). Daarbij wordt gevraagd naar een gemiddelde werkweek.

Wat zijn zelfstandigen in de Arbeidsrekeningen?

Zelfstandigen zijn personen die arbeid verrichten voor eigen rekening of risico in een eigen bedrijf of in dat van een gezinslid, of in een zelfstandig uitgeoefend beroep. Directeuren-grootaandeelhouders vallen hier onder de werknemers.

Bronnen

De Beer (2018): [Waarom gebruiken werkgevers \(steeds meer\) flexibele arbeidskrachten?](#)

Van den Berg, Erkens, Hoekema, Kösters, Muller, Nieuweboer, Pouwels-Urlings, Walthouwer & Van der Zwan (2016): [Werknemers en zelfstandigen: overeenkomsten en verschillen tussen CBS-cijfers](#)

Bosch, De Graaf-Zijl & Van Vuuren (2015): [CPB-notitie Position paper t.b.v. 'IBO Zelfstandigen zonder personeel'](#)

Bosch, Roelofs, Van Vuuren & Wilkens (2012): [De huidige en toekomstige groei van het aandeel zzp'ers in de werkzame beroepsbevolking](#)

CBS (2018): [Arbeidsmarkt in cijfers 2017](#)

CBS (2018): [Arbeidsrekeningen](#) via [Statline](#)

CBS (2018): [Enquête Beroepsbevolking](#) via [Statline](#)

CBS (2018): [Kwartaalrekeningen](#) via [Statline](#)

CBS (2018): [Sectorrekeningen](#) via [Statline](#)

CBS (2018): [Integraal inkomens- en vermogensonderzoek](#) via [Statline](#) en [Statline](#)

Van Dalen & Hoekstra (2018): [Belastingdruk werknemer en ondernemer dichterbij elkaar](#)

DNB (2017): [DNBulletin: De flexibilisering van de arbeidsmarkt onder de loep](#)

Donker Van Heel, De Wit & Van Buren (2013): [Contractvormen en motieven van werkgevers en werknemers](#)

Euwals, De Graaf-Zijl & Van Vuuren (2016): [Flexibiliteit op de arbeidsmarkt](#)

Van Es & Van Vuuren (2010): [A decomposition in the growth of self-employment](#)

Hoekstra, Euwals, Arsova & Berkhout (2016): [Flexibele arbeid in een internationaal perspectief: Een empirische analyse en een aantal casussen](#)

Leufkens, Lok & Otten (2011): [Het inkomen van flexwerkers en zelfstandigen zonder personeel](#)

Mateboer, Erkens, Muller & Langenberg (2014): [Inkomen en kenmerken van zelfstandigen zonder personeel](#)

Rijksoverheid (2015): [IBO Zelfstandigen zonder personeel](#)

Scheer, De Graaf-Zijl & Hoekstra (2016): [De ontwikkeling van flexibele arbeid: Een sectoraal perspectief](#)

VVD, CDA, D66 & ChristenUnie (2017): [Vertrouwen in de toekomst: Regeerakkoord 2017 – 2021](#)

Dit kan u ook interesseren

Algoritmes versus de flexbranche

Uitdagingen van werkplaatvormen voor de flexbranche

Meer weten?

Auteur

Marcel Klok
Econoom ING Economisch Bureau
06 11 49 16 16
Marcel.Klok@ING.com

Met dank aan

Mirjam Bani	ING Economisch Bureau
Marieke Blom	ING Economisch Bureau
Anna Dijkman	ING Economisch Bureau
Dimitry Fleming	ING Economisch Bureau
Tim Hendriks	ING Economisch Bureau
Lex Hoekstra	ING Economisch Bureau

Kijk op ing.nl/kennis en volg ons op [Twitter](#)

Disclaimer

Deze publicatie is opgesteld door de 'Economic and Financial Analysis Division' van ING Bank N.V. ("ING") en slechts bedoeld ter informatie van haar cliënten. Deze publicatie is geen beleggingsaanbeveling noch een aanbieding of uitnodiging tot koop of verkoop van enig financieel instrument. Deze publicatie is louter informatief en mag niet worden beschouwd als advies in welke vorm dan ook. ING betreft haar informatie van betrouwbaar geachte bronnen en heeft alle mogelijke zorg betracht om er voor te zorgen dat ten tijde van de publicatie de informatie waarop zij haar visie in deze publicatie heeft gebaseerd niet onjuist of misleidend is. ING geeft geen garantie dat de door haar gebruikte informatie accuraat of compleet is. ING noch één of meer van haar directeuren of werknemers aanvaardt enige aansprakelijkheid voor enig direct of indirect verlies of schade voortkomend uit het gebruik van (de inhoud van) deze publicatie alsmede voor druk-en zetfouten in deze publicatie. De informatie in deze publicatie geeft de persoonlijke mening weer van de Analist(en) en geen enkel deel van de beloning van de Analist(en) was, is, of zal direct of indirect gerelateerd zijn aan het opnemen van specifieke aanbevelingen of meningen in dit rapport. De analisten die aan deze publicatie hebben

bijgedragen voldoen allen aan de vereisten zoals gesteld door hun nationale toezichthouders aan de uitoefening van hun vak. De informatie in deze publicatie kan gewijzigd worden zonder enige vorm van aankondiging. ING noch één of meer van haar directeuren of werknemers aanvaardt enige aansprakelijkheid voor enig direct of indirect verlies of schade voortkomend uit het gebruik van (de inhoud van) deze publicatie alsmede voor druk-en zetfouten in deze publicatie. Auteursrecht en rechten ter bescherming van gegevensbestanden zijn van toepassing op deze publicatie. Niets in deze publicatie mag worden gereproduceerd, verspreid of gepubliceerd door wie dan ook voor welke reden dan ook zonder de voorafgaande uitdrukkelijke toestemming van de ING. Alle rechten zijn voorbehouden. ING Bank N.V. is statutair gevestigd te Amsterdam, houdt kantoor aan Bijlmerplein 888, 1102 MG te Amsterdam, Nederland en is onder nummer 33031431 ingeschreven in het handelsregister van de kamer van koophandel. In Nederland is ING Bank N.V. geregistreerd bij en staat onder toezicht van De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten. Voor nadere informatie omtrent ING policy zie <https://research.ing.com/>. De tekst is afgesloten op 4 juli 2018.